

PATRIOTYZM - BÓG - HONOR - OJCZYŻNA JAKO KLEJNOT RZECZPOSPOLITEJ

Mgr Aleksandra Noyszewska

Ur. 1953 w Warszawie, obecnie emerytka. Studia UW z pedagogiki, studia podyplomowe z zakresu wiedzy o społeczeństwie, nauk o rodzinie, religioznawstwa. Praca zawodowa w placówkach oświatowych w Warszawie a od IX 1999 r. w Mławie. Sędzia społeczny (ławnik), członek Komisji Oświatowej, członek ekspert w MEN ds. konsultacji programów edukacyjnych. Punkt Konsultacyjno-Terapeutyczny w zespole dr M. Łopatkowej; działalność w Klubie Ekologicznym, wolontariat w hospicjum. Autorka wielu publikacji o tematyce zawodowej, społecznej, katolickiej. Zainteresowania: człowiek, środowisko, historia, literatura, ojczysty folklor.

Bóg i Honor i Ojczyzna - trzy słowa, trzy symbole - najcenniejsza synteza idei patriotyzmu polskiego. To nierozzerwalna i najgłębsza synteza istoty i sensu życia człowieka. Z triadą słów: Bóg-Honor - Ojczyzna, nie polemizuje się. Ona jest. Ona żyje, trwa, wskazuje światło dla wartości humanizmu. Patriotyzm równolegle trwa z człowiekiem - jego życiem. Dopóki na ziemi będzie człowiek dopóty z nim zawsze będzie patriotyzm. Bieżącego roku, w maju, obchodzimy pełną 220 rocznicę ustanowienia Konstytucji 3 Maja.

W tym miesiącu odbył się także proces beatyfikacji Jana Pawła II - najwybitniejszego Polaka -Syna Naszej Ojczyzny. Człowieka - Papieża, który był wzorem i uczył nas, Rodaków, ale i Wszystkich w świecie, co znaczy „ojczyzna Boża” i ojczyzna ziemiska. Uczył jak żyć i pracować, aby rozwijać się i stale wzrastać w człowieczeństwie¹.

Patriotyzm, wspólne dobro W ocenie, wielu Wybitnych w historii świata, jedną z najszlachetniejszych wartości, którą może, powinien się szczyścić każdy Naród to patriotyzm. W starożytnym republikańskim Rzymie przyznawano zaszczytny tytuł „pater patriae” - ojciec ojczyzny, za wybitne zasługi dla państwa². Taki tytuł otrzymał m. in. Cynceron. To oddanie dla Ojczyzny tak opisuje: „Nikt nie kocha ojczyzny dlatego, że jest wielka, ale dlatego, że własna”³. Patriotyzm określamy też jako miłość do ojczyzny. Znajdziemy także wskazanie, dla elit rządzących krajem, następującą sentencję: „Nie ma tak wielkiego niebezpieczeństwa, którego mędrzec nie chciałby ponieść dla ocalenia ojczyzny”⁴. Cynceron dodaje, że miłość do ojczyzny jest ponad wszelkie inne, które przeżywa człowiek. „Drodzy są nam rodzice, drogie dzieci, drodzy krewni i przyjaciele, lecz wszystko co jest komukolwiek drogie, zawiera się w jednej ojczyźnie”⁵.

¹ Por. Cz. Galek, *Idealy wychowawcze Bolesława Prusa*, [w:] E. Kryńska (red.), *Idealy wychowania i wzory osobowe Narodu Polskiego w XIX i XX wieku*, t. 1, Trans Humana, Białystok, 2006, s. 100-111.

² S. Kalinkowski. *Aurea Dicta*. Warszawa 2001, s.176.

³ Tamże, s. 91, Cynceron 106-43 p.n.e Encyklopedia PWN.

⁴ Tamże, s. 108.

⁵ W. Kornatowski. *O powinnościach* 1,17,57.

Największy z antycznych myślicieli – Seneka, tak naucza: „Grzechem jest szkodzić ojczyźnie: więc także współobywatelowi, gdyż jest on częścią ojczyzny - jeżeli czciogodna jest całość, to święte są również części - a więc i szkodzić człowiekowi, bo jest on współobywatel w większej wspólnocie. (...) ponieważ w interesie całości jest poszanowanie każdego z osobna, tak samo ludzie powinni szanować jednostki, ponieważ urodzili się do wspólnego życia, a społeczeństwo może być zdrowe tylko dzięki wzajemnej opiece i miłości swych członków”⁶. Patriotyzm wyraża się więc w najgłębszym uczuciu do ojczyzny, jest najgodniejszym słowem i najszlachetniejszym działaniem. Patriotyzm to coś więcej niż obywatelstwo. Grecy stoicy podkreślali jeszcze, że mędrzec powinien kierować się rozważą, być opanowanym, nie ulegać uczuciom „niskim” - „Mędrzec nigdy nie pała gniewem”⁷. A w Starym Testamencie usłyszymy słowa: „Król bez nauki zgubi swój lud, a mądrość władców zbuduje miasto”⁸. Ponieważ - „jaki władca ludu, tacy i jego ministrowie, jaki władca miasta, tacy jego mieszkańcy”⁹. Od greckiego słowa „patria” - „ojczyzna” powstało słowo patriotyzm. Europa - jej kultura - zawdzięcza Starożytnym wprowadzenie pojęć patriotyzm, ojczyzna, dobro wspólne. Patriotyzm jako szlachetna forma dobra społecznego wrósł w kulturę europejską. Pojęcie to i działanie ludzkie, wynikające ze zrozumienia jego, doprowa-

dziło do wypracowania demokracji. Dobro wspólne, demokracja, wynika z wzajemnego połączenia z moralnością. Należy podkreślić ten związek, gdyż właśnie to pomogło i mogło łączyć wielkie wspólnoty i pozwalało im, mimo przeciwności życiowych, zachować więź braterską¹⁰.

Ojczyzna, patriotyzm Definicje ojczyzny i patriotyzmu zarysowuje jeden z filozofów polskich – na początku lat 80-tych XX w. Pisze: „Jeśli chodzi o nasz kraj, to warto przypomnieć, że słowo ‘ojczyzna’ znaczyło niegdyś ‘kraj rodzinny’, z czasem dopiero nabierając ideologicznej treści i stając się odpowiednikiem postaw psychicznych, na co wielokrotnie wskazywał polski socjolog Stanisław Ossowski. Stosunek do tak rozumianej ideologicznej ojczyzny opiera się na bezpośrednich postawach jednostki względem ojczystego terytorium i na wytworzonych przez nie nawykach. Cecha ta funkcjonuje w definicji patriotyzmu jako postawy opartej na zasadach miłości i przywiązania do ojczyzny, na poczuciu więzi społecznej, wspólnoty kulturowej i solidarności z własnym państwem”¹¹. A dalej pisze tak, (...) „czy chodzić będzie o świadomość narodową czy państwową, czy też o wzajemne przenikanie się tych dwóch sfer świadomości obywatelskiej - najważniejsze jest to, że w rozwoju historycznym istotnym elementem świadomości narodowej stał się patriotyzm państwowy (...)”¹². Na przestrzeni wieków procesy socjalizacyjne

⁶ S. Stabryła. Seneka. Myśli. Kraków 1987, Seneka 4? p.n.e- 65 n.e. Encyklopedia PWN.

⁷ Tamże, s. 109.

⁸ Stary Testament, Syr 10,3

⁹ Tamże, 10,2.

¹⁰ Por. A. Różyło, Skuteczność mowy o Bogu w kontekście piosenek zespołu Arki Noego, [w:] „Pedagogika Katolicka” nr 6, s. 272-280.

¹¹ Por. Cz. Galek, Zagrożenia wychowawcze związane z dominacją ikonosfery w mass mediach, [w:] „Zamojskie Studia i Materiały” 2006, z. 2, seria: Pedagogika, s. 347-357.

¹² J. Bańka. Być i myśleć. Warszawa 1982, s. 396.

działały w obszarze wychowania społecznego co miało określone znaczenie wpływu na kulturę. Bycie w grupie (większej czy mniejszej) determinuje człowieka dla przyswojenia sobie zasad, wartości, celów życiowych. Kształci, czyni dyspozycyjnym w relacjach społecznych. Otwiera na świat zewnętrzny, pozwalając na przyswojenie poglądów i określenie swojego stosunku do przyrody, świata, filozofii, sfery transcendentnej, religijnej¹³.

Ojczyzna „Boża” O roli Boga, w rytmie życia człowieka, powiedział Joseph Ratzinger w czterech kazaniach... „o stworzeniu i upadku”¹⁴. Podkreśla potrzebę umieszczenia Boga w życiu człowieka na 1 miejscu i powinności człowieka w „adoracji dla Boga”¹⁵. Rozumie ją tu szeroko w aspekcie najpierw transcendencji, następnie wychowania i socjalizacji. Szczególnie jest to istotne- podkreśla, gdy zagraża niebezpieczeństwo dominacji nauki i techniki nad wychowankiem. Dekalog, 10 przykazań jako przekaz moralny, prawda wyrażająca się w symbolach, a także symbol i znak są fundamentami, które stabilizują i uzdalniają człowieka do bycia moralnym. Brak Boga to brak moralności. Pociąga to za sobą zło, które niesie wszelkie wypaczenia nurtów ateistycznych, rasizm¹⁶. Jak ważna to sprawa w wymiarze społecznym zwróćmy uwagę jeszcze na jedną wypowiedź-kształtowanie w człowieku zmysłu moralnego uzdal-

nia go do „odczytywania wartości moralnych” i dokonywania „odpowiedzialnych wyborów” (...) „jest nie tylko promocją godności osoby ludzkiej w jej wymiarze indywidualnym, ale także wpływa na kształt życia danego pokolenia, na kształt jego kultury i jego przyszłych dzieł”¹⁷. Zgadza się, że patriotyzm mieści w sobie wartość moralną. Tłumaczy nam to analiza pojęcia ojczyzny i jej związek z rodzeniem. Jan Paweł II mówi: „Jeśli pytamy o miejsce patriotyzmu w Dekalogu, to odpowiedź jest jednoznaczna: wchodzi on w zakres czwartego przykazania, które zobowiązuje nas, aby czcić ojca i matkę. Jest to ten rodzaj odniesienia, który język łaciński wyraża terminem *pietas*, podkreślając wymiar religijny jaki się kryje w szacunku i czci należnej rodzicom. (...) To dziedzictwo duchowe, którym ojczyzna nas obdarza dociera do nas poprzez ojca i matkę i gruntuje w nas obowiązek owej *pietas*”¹⁸. Właściwe zrozumienie patriotyzmu i realizowanie/wypełnianie tej wartości związane jest z rodziną. Przez rodzinę i z rodziny wyrasta szacunek dla domu jakim jest ojczyzna.

Patriotyzm współcześnie W 1995r. w Warszawie na Światowym Kongresie Rodzin zwrócono uwagę na to, że „kraje Europy zachodniej stoją na skraju katastrofalnej porażki „a nawet klęski. Jest to związane z podstawowym środowiskiem nauczania (rodziną) oraz człowiekiem

¹³ A. Koperek. Wpływ kultury na wychowanie społeczne w procesie socjalizacji. [w:] „Pedagogika Katolicka” nr 7 (2/2010); Por. A. Różyło, Jak można badać konceptualizację pojęć w języku na przykładzie obrazów dni tygodnia w polszczyźnie ogólnej, [w:] „Pedagogika Katolicka” nr 4, s. 139-149.

¹⁴ J. Ratzinger. Na początku Bóg stworzył. Kraków 2005. (4 kazania o stworzeniu i upadku, które wygłosił na swojej uczelni w Niemczech, jeszcze długo przed wyborem na Papieża).

¹⁵ Tamże, s. 35-37.

¹⁶ Tamże, s.50.

¹⁷ J. Nagórny. Wychowanie do wartości moralnych poszerzona wersja wykładu wygłoszonego Lublin 20.02.1993.

¹⁸ Jan Paweł II. Pamięć i tożsamość. Kraków 2005, s.71.

z niej się wywodzącym, którym jest okazywana „pogarda” (dotycząca godności i szacunku tychże). Taką syntezę zjawiska i faktów przedstawiła Prelegentka z Francji¹⁹. Bieżący czas, w którym problemy gospodarcze, polityczne prowokują do wielkich migracji ludzi z Afryki północnej do Europy oraz z Europy środkowej na jej zachód, postawił „stary kontynent” przed bardzo ważnymi wyzwaniem. Dokonują się one niebywale żywiołowo. Tym bardziej ważne staje się właściwe zrozumienie patriotyzmu. W Polsce (dnia dzisiejszego) bywa, że emigracja to „bilet w jedną stronę”. Niebywale ważne stają się wtedy sprawy tożsamości, godności człowieka; na ile czuje się on odpowiedzialny i jak jest traktowany, czyli cały aspekt spraw związanych z podmiotowością²⁰. Współczesny filozof pisze, że w wyniku procesów historycznych wyłaniały się jednolite narody. Ojczyzna stawała się wspólnym dobrem i „stanęła w rzędzie najwyższych wartości ideopolitycznych”²¹. W patriotycznym odczuciu ojczyzna - dla każdego obywatela, zaczęła przedstawiać wartość podobną, bo tylko w zróżnicowanych warunkach klasowych mogła ona stanowić dla każdego wartość „inną”²². Ojczyzna to dobro wspólne wszystkich obywateli i dlatego niesie w sobie wielki obowiązek wobec niej. Próba dla tego dobra - umiłowania (braterstwa narodu zajmującego ten te-

ren państwa, historii, tradycji, języka, piękna krajobrazu ojczystego), jest każde zagrożenie²³. Wtedy nadchodzi czas ofiary dla ojczyzny, który wyraża się odpowiedzialnością, wytrwałą pracą a w sytuacji tragicznej obrony ojczyzny gotowości poświęcenia nawet życie.

Patriotyzm walki i pokoju Historia nasza dała wiele przykładów bohaterstwa. Taką wartością jest patriotyzm wyrażający się w miłości i przywiązaniu do ojczyzny, poczuciu więzi społecznej, wspólnoty kulturowej i solidarności z własnym państwem. Spoglądając historycznie na kulturę narodu, cywilizacji, wybierając z niej to co było cenne dla Ówczesnych, znajdujemy odniesienie w teraźniejszości. Jedną z takich podstawowych wartości jest właśnie patriotyzm. Poczucie więzi z ojczyzną, ojczystą tradycją, w Polsce kształtowało się w trudnych warunkach. Nasz kraj – na tym obszarze Europy - znajdował się w stałym niebezpieczeństwie i zagrożeniu²⁴. Jan Kochanowski, poeta czasu renesansu, patriotyzm określał jako wyjątkową cnotę obywatelską (w „Odprawie posłów Greckich”), uświadamiał współczesnym czym jest odpowiedzialność za państwo, naród. Świadomość państwa kształtowała się i krzepła w oparciu o doświadczenia historyczne związane z obroną terytorialną, obroną bytu narodu. Były takie okresy, że wymagało to wręcz heroizmu jednostek, grup, całego

¹⁹ Ch. Boutin. Wystąpienie - wykład 14 maj 1995. Warszawa Światowy Kongres Rodzin sala Kongresowa.

²⁰ 14.05.2011 Lublin KUL sympozjum dot. problemów współczesnej emigracji - wyp. Dla Radia Maryja prof. P. Jaroszyński.

²¹ Tamże.

²² Tamże, s.396-397.

²³ Tamże, s.72.

²⁴ Np.: R. Wyszynski. Powrót do Ojczyzny. [w:] „Nasz Dziennik” 22.07.2010r. Aspekt historyczny losów polskiej diaspory w sposób bardzo znaczący do dziś wpływa na losy potomków przesiadleńców. (...) wpływało na to zakłamanie w okresie PRLi świadome przemilczenie zbrodni komunistycznych, które doprowadziło do całkowitego wyparcia ze zbiorowej pamięci losów Polaków w byłym ZSRR.

narodzi²⁵. W tradycji polskiej mamy mocno ugruntowany patriotyzm obrony niepodległości. To z Polski wyszło hasło „za naszą i Waszą wolność”, którą ponieśli do innych krajów nasi rodacy w tym tak wybitni jak T. Kościuszko J. Sułkowski²⁶, gen. J. Bem czy A. Mickiewicz... I nasz król Jan III Sobieski po wielkiej i zwycięskiej bitwie pod Wiedniem napisał do ówczesnego Papieża - „venimus, vidimus, Deus vicit”²⁷, czyli przybyliśmy, zobaczyliśmy, Bóg zwyciężył. Jakżeż nie odczytywać tego przesłania w wymiarze triady Bóg-Honor-Ojczyzna? Dla Polaków pojęcie patriotyzmu posiada wyjątkową treść. Świadczy o tym wiele wydarzeń historycznych,

które ukazują jak mimo wad i dzielących różnic potrafili się jednoczyć by wspólnie walczyć o kraj, ale także wypracowywać umowy społeczne kształtujące nowoczesną państwowość ojczyzny. Wybitnym przykładem może być tu Konstytucja 3 Maja²⁸, a także instytucje, które w wyniku jej ustanowienia powstały np.: Komisja Edukacji Narodowej. Był to wielki patriotyczny – pokojowy - zryw. Patriotyzm to zdecydowanie więcej niż obywatelstwo.

Wkład w historię ojczyzny, wkład w historię „ojczyzny ojczyzn” Patriotyzm nie jest uzależniony od obywatelstwa. Przykładem są diaspory Polaków rozproszone po całym świecie. Posiada-

²⁵ Np.: bunt dzieci Wrześni opisany przez M. Konopnicką; zesłania na katorgę w zaborze rosyjskim ilustrują to obrazy w muzeum w Cytadeli Warszawskiej; powieszenie R. Traugutta decyzją sądu zaborców rosyjskich; tragiczne losy wyjątkowego bohatera rotm. W. Pileckiego-Encyklopedia PWN-2004r.; gen.. S. Grot-Rowecki. Ojciec - wspomnienia córki I. Mielczarska - Rowecka wyd. Czytelnik Warszawa 1985r., 108 Błogosławionych Męczenników z II wojny światowej (błogosławieni przez Jana Pawła II w Warszawie w czerwcu 1999r.; wymordowanie rodziny Ulmów z Markowej w okresie okupacji Niemiec hitlerowskich i dyskryminacja, wyniszczenie narodu polskiego i społeczności etnicznych żyjących w Polsce - ogłoszenie okupanta niemieckiego z dnia 15 X 1941 r. Warszawa na podst. Dekretu Furer’a z dnia 12.X 1939r. Podpisał Gen Gubernator Frank (Dz. U. Rzeszy Niemiec. I str.2077) cyt. za strona inter. Inst. Pam. Narodowej. - dok. Hist.; wywożenie dzieci polskich z Zamojszczyzny przez Niemców do Rzeszy w celu germanizacji - dokumentacja w muzeum obozu poniemieckiego w Sztutowie; major. H. Piątkowski współpraca z “Żegotą” i wyrabianie “lewych” dokumentów dla Żydów w czasie okupacji niemieckiej; Konferencje Jezuita z Warszawy parafia św. Andrzeja Boboli - E. Kosibowicza, który zginął w 2 dniu Powstania Warszawskiego 1944r. wkrótce po wygłoszeniu tekstu ich - "Ciemne ogarnęły nas czasy! (...) Ulicami jada zbrojne auta, a w nich pełno butnej młodzieży w wyniosłych kepi, z trupimi czaszkami, z partyjnymi odznakami. Wstępując do swojej organizacji musiała podpisać, że nie ma Boga, że nie ma wiary!Jadą dziś a w ślad za nimi płyną łzy, krew, przekleństwa. Co przyniosą ci ludzie? Jaką oni wyczarują dookoła nas kulturę. I co zbudują więcej, prócz powszechnej negacji jako następstwa zaprzeczenia Boga?, s.29. Gdzieś, jakieś wysoko postawione osoby zdecydowały o o straszliwej próbie wojny. Ile milionów cierpi pod jej obuchem? Ile milionów cierpieć będzie w imię solidarności społecznej? Ile mogił jakie morze łez, jakie morze krwi płynie? Z czego? Z cnoty? Nie, z występku, z chęci rabunku, z chęci popełnienia okrucieństw, ze zwyrodniałego wychowania, s.45. Cytaty z: ks. E. Kosibowicz T.J. Christianus sum. wydane po wojnie w 1947r.

²⁶ Adiutant Napoleona w kampanii egipskiej cesarza Francji.

²⁷ Słynną frazę Cezara tak ujął Jan III Sobieski w swoim przesłaniu do Papieża Inocentego XI po zwycięskiej bitwie pod Wiedniem w 1683r. z pl.: wikiguote.org

²⁸ 3 maja 1791r. Sejm Polski pod kierownictwem Króla S. A. Poniatowskiego ustanawia konstytucję, która w ówczesnym świecie była pierwszą konstytucją państwową w Europie a drugą w świecie (za Stanami Zjednoczonymi).

jąc obywatelstwo kraju zamieszkania są patriotami Ojczyzny, z której wyemigrowali ich przodkowie lub sami byli zmuszeni podjąć takie decyzje²⁹. Zdarzały się też sytuacje na przestrzeni wieków, że obywatele innych państw - narodów, przybywali do Polski i tu odnajdywali się w pełni bogactwa swojej osobowości znajdując azyl, czy przystań lub stając się wyjątkowymi obywatelami naszego kraju i... jego patriotami³⁰. Jak ważny był/jest patriotyzm dla społeczeństw obrazuje nam –współczesnym - m. in. bogactwo orderów, medali, krzyży zasługi - wręczanych ludziom za wybitne zasługi dla kraju - w każdym państwie. W Polsce najznamienitszym odznaczeniem jest Order Orła Białego³¹ oraz Krzyże Virtuti Militari i inne. Także bogactwo naszej literatury daje temu wyraz np.:wybitni twórcy epoki romantyzmu, czyli „Konrad Wallenrod” lub „Pan Tadeusz” A. Mickiewicza i „Kordian” J. Słowackiego, poezja C. K. Norwida, a dla literatury okresu II wojny światowej np.: poeta K. K. Baczyński, czy pisarka Z. Kossak-Szczucka. W sztuce swoimi wytworami głosili patriotyzm np.: malarz J. Matejko i W. Gerson, A. Grottger. W tych dziełach ukazano, opisano, sławiono szlachetną cnotę patriotyzmu, która wyraża miłość i braterstwo, a gdy trzeba ofiarę - he-

roizm. Słowo ‘Ojczyzna’ łączyło i łączy wspólnotę narodu do działania na rzecz rozwoju tejże w każdej dziedzinie. Jan Paweł II w 1993r., w dyskusji z filozofami powiedział: „(...) Wyraz ‘ojczyzna’ łączy się z pojęciem i rzeczywistością ojca. Ojczyzna to poniekąd to samo co ojcowizna, czyli zasób dóbr, które otrzymaliśmy w dziedzictwie po ojcach. (...) Widać..., że w obrębie pojęcia ‘ojczyzna’ zawiera się jakieś głębokie sprzężenie pomiędzy tym, co duchowe, a tym co materialne, pomiędzy kulturą a ziemią. (...) Ojczyzna więc to jest dziedzictwo, a równocześnie jest to wynikający z tego dziedzictwa stan posiadania - w tym również ziemi, terytorium, ale jeszcze bardziej wartości i treści duchowych, jakie składają się na kulturę danego narodu”³². „Ewangelia”, jak wskazuje Jan Paweł II „nadała nowe znaczenie pojęciu ojczyzny”³³. Dalej pisze: Ojczyzna jako ojcowizna jest z Boga, ale równocześnie jest w jakimś znaczeniu również ze świata”³⁴. Ta „Boża ojcowizna”³⁵ jak ją nazywa Jan Paweł II, dała bazę i fundament do powstania „kultury chrześcijańskiej”. „Istnieje ona nie tylko w społeczeństwach i narodach chrześcijańskich, ale w jakiejś mierze zaistniała ona w całej kulturze ludzkości. W jakiejś mierze cała tę kulturę przetworzyła”³⁶. Tłumaczy to szczegó-

²⁹ np.: emigracja z zaborów tzw Wielka Emigracja we Francji, po powstaniu Listopadowym i Styczniowym, „za chlebem” XIX w., ucieczki z katorgi z Syberii, Solidarnościowa...

³⁰ J. Matejko, W. Gerson, A. Grottger. Król Polski z Węgier - S. Batory, współpraca Polaków na rzecz wolności Węgier z F. II Rakoczym dot. Powstania Węgrów w 1703-1711r.

³¹ Order Orła Białego - najstarsze i najważniejsze odznaczenie państwowe Rzeczypospolitej Polskiej nadawane za znamienite zasługi cywilne i wojskowe dla pożytku Rzeczypospolitej Polskiej, przyznawane zarówno w czasie pokoju jak i w czasie wojny. Encyklopedia PAN i Wikipedia 12.2010r.

³² Tamże, s. 66-67.

³³ Tamże, s. 68.

³⁴ Tamże, s. 69.

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże, s.70.

nie nasze chrześcijańskie korzenie kultury. Początkiem tego stał się niewątpliwie Chrzest Polski w 966r., który jest wynikiem chrztu Mieszka I. Od tego momentu wymiar religijny łączy się z wymiarem politycznym, historycznym (ślub z Dobrawą z Czech). Nasza państwowość kształtowała się nierozdzielnie z wymiarem transcendentnym. Chrześcijaństwo dało Bogu Polsce. Dzięki temu aspekt moralny powinności wobec wspólnoty narodu, powinności i troski o ojczyznę był zawsze twórczy. I współcześnie ma to podstawowe znaczenie dla braterstwa narodów, ludzkości. Mówi o tym Benedykt XVI tak: „Dziedzictwo zasad i wartości, wyrażanych przez autentyczną religijność, stanowi dla narodów i ich etosów bogactwo. Przemawia ono bezpośrednio do sumienia i do rozumu ludzi, przypomina o konieczności nawrócenia moralnego, motywuje do systematycznego praktykowania cnót i do zbliżania się do siebie nawzajem z miłością, w duchu braterstwa, jako członkowie jednej rodziny ludzkiej (12)”³⁷. W jednych z badań socjologicznych analizowano wzajemne relacje narodów i grup etnicznych w Europie. Opisano w nich Polaków jako naród, który ma świadomość swojej tożsamości narodowej i charakteryzuje się „silną koncentracją na własnej grupie narodowej”³⁸. Badania wykazały, że poznawanie przez młodzież innych nacji, poznawanie tradycji, kultury innych, jest podstawą do eliminowania negatywnych uczuć i stereotypów myślowych. Bóg i religij-

ność narodu - to, było/jest inspiracją do rachunku sumienia - jednostki, wspólnoty, narodu - wobec zadań, obowiązków dla Polski. Aspekt moralny i jego wymiar Boży wpłynęły na szczególne „oszlifowanie” patriotyzmu w naszym narodzie. Ta szlachetna cnota, nigdy nie została wypaczona. Niebezpieczeństwem jest przecież nacjonalizm, który wyklucza prawa innych nacji. Wyzwoleniem jest patriotyzm, będąc miłością do ojczyzny i wyrastając z narodu, który ożywia go i zabezpiecza przed deformacją. Będąc patriotą rozumie się inne narody, „przyznaje wszystkim innym narodom takie samo prawo jak własnemu, a zatem jest drogą do uporządkowanej miłości społecznej”³⁹. Tą myśl wypowiedział Nasz Wielki Rodak Jan Paweł II, Beatyfikowany 1 maja 2011r. w Rzymie. To Jedyny z Przywódców moralnych współczesnego świata, Który z tak wielkim oddaniem i narażeniem swojego życia pracował nad wychowaniem i formacją duchową narodów dla zrozumienia czym jest pokój, wspólne dobro, braterstwo i na tym tle patriotyzm. Na czas codziennego życia człowieka odpowiedzią, alternatywą jest prostomyślność w dążeniu do wytkniętych celów, aktywny udział w pełni rozwijającego się życia, ze wszystkimi jego konsekwencjami. Budujące jest, że kierowane są programy - Muzeum Historii, do szkół - kreujące postawy patriotyczne i obywatelskie, w których dążą do uwypuklenia istoty patriotyzmu - „Patriotyzmu Jutra”⁴⁰.

³⁷ Benedykt XVI. Orędzie na świat owy dzień pokoju 1.01.2011r. pkt 9 z: strona www. Konferencja Episkopatu Polski.

³⁸ B.Majerek. Młodzież wobec innych. Kraków 2005, s.51

³⁹ Tamże, s. 73.

⁴⁰ www. Muzeum Historii Polski - "Patriotyzm Jutra" - "Patriotyzm to działanie, inicjatywa i pomysłowość. To szacunek, dobrze rozumiana dumą i radość z bycia Polakiem. „Patriotyzm Jutra” to program Muzeum Historii Polski realizowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego stawiający na inicjaty-

1. Patriotyzm szlachtetnej triady Dla każdego Narodu największym społecznym dobrem - kapitałem, czyli „lokatą bankową najwyżej oprocentowaną”, najcenniejszym depozytem - jest świadomość, zrozumienie i działanie w idei patriotyzmu i tymże wzbogacanie tradycji, kultury narodu/narodów w te wartości. Patriotyzm jest jak cenny klejnot, depozyt. On nigdy nie traci swej wartości. Pielęgnowany pomnaża dobro duchowe, moralne i materialne, gdy występuje w tej szlachtetnej triadzie Bóg – Honor - Ojczyzna. Ta szczególna łączność, tak charakterystyczna dla naszej kultury, naszego narodu, odcisnęła się w historii i dziełach kultury naszego państwa. Historia to zbiorowa, solidarna sprawa społeczeństwa. W jej czasoprzestrzeni przeżywamy siebie, ale także przeżywamy nieustannie innych. Wielkim darem jest umiejętność mowy, pisania i czytania. Współcześnie nie zastanawiamy się nad tym jak wielkim zwrotem cywilizacyjnym było wprowadzenie pisma. Przejście z kultury oralnej do piśmiennej wymagało wielu warunków na spełnienie się tego procesu - społeczne, gospodarcze polityczne. Dokonało się to „po raz pierwszy w społeczeństwie greckim”⁴¹. Przejście od „języka działania do „języka myślenia” niezbędne było stworzenie swobodnego metajęzyka, poprzedzone mu-

wy propagujące historię w nowoczesnych formach, kreujący postawy patriotyczne i obywatelskie. Szukamy świeżych treści i atrakcyjnych form, by przywrócić patriotyzmowi radosną i pozytywną twarz. W połowie grudnia 2010 ogłosimy nabór do kolejnej edycji programu i umieścimy na naszej stronie regulamin konkursu obowiązujący w edycji 2011 oraz nowy formularz wniosku. Nabór będzie trwać do 17 stycznia 2011”.

⁴¹ M. Morady i A. Giza-Poleszczuk. Przemiany więzi społecznych. s.121, 2004r.

⁴² Tamże.

⁴³ Z. Trzaskowski. Ciceron. [w:] Dar słowa. wyd. Jedność 1997r.

⁴⁴ Ks. Tymoteusz. Tobie Panie zaufałem. Włocławek 1994; Cyprian Kamil Norwid, lecz ty spomnisz wnuku” red. M. Baranowska. Warszawa 1985r.; H. Kostryrko. Pod niebem rodzinnym. Warszawa 1988; W. Belza-Ossolineum. Katechizm Polskiego Dziecka. 1990; J. Tuwim. Kwiaty Polskie.

siało być „wyszczańczeniem u człowieka intencjonalności wyższych rządów”⁴². Piśmienny styl myślenia to język, który wyraża nasze refleksje, jest zapisem faktów, myśli. Dzięki temu możemy wyrażać prawdę o życiu, o człowieku, o kulturze jako obszarze jego działania, gdyż, „Historia świadek czasu, światło prawdy, życie pamięci, nauczycielka życia, zwiastunka przyszłości”⁴³. Pragnę w tak szczególnym czasie - pamięci, refleksji, rocznic - bieżącego roku 2011, przywołać cytaty⁴⁴ - słowa, najgorętsze i najszlachetniejsze. Przywołuję wypowiedzi naszych przodków, poprzedników z historii i współczesnych – z drogi życia naszej Ojczyzny - Polski. Niektóre z nich mają w sobie wielką moc - a tak wspaniałą i szczególną - dzięki setkom lat, w których szlifowały się jak najcenniejsze diamenty – w wydarzeniach historii naszej Ojczyzny: klęskach, dniach chwały i życia codziennego milionów Polaków, w milionach dni ich osobistego życia, w których zawsze wybrzmiewało najcenniejsze hasło Bóg – Honor - Ojczyzna. Teraz Oni powiedzą.

STRESZCZENIE

Bóg i Honor i Ojczyzna - trzy słowa, trzy symbole - najbardziej wartościowa synteza polskiego patriotyzmu. Ona jest nierozłączna, daje, wyraża, wypowiada najgłębszą syntezę tego pojęcia. Ona

tworzy sens życia człowieka - te trzy słowa - te trzy pojęcia. Z triadą słów: Bóg - Honor - Ojczyzna - nie może być sporu, nie może być dyskusji. Ona jest. Ona żyje, to trwa wtedy rozjaśnia serce człowieka wtedy. Te trzy pojęcia mówią i wyjaśniają, że to jest wartość humanizmu... Filozofia starożytnych Greków, oni zostawili nam w teraźniejszość swoje myśli i etykę. Od ich czasu, od ich epoki, nasza epoka formułuje słowo ojczyzna, dobro wspólne, patriotyzm, rozumie te słowa, rozumie te pojęcia. Kultura Greków dała nam, przekazała nam język pisany – „metalanguage”. To jest bardzo ważna i mądra sprawa. W napisanym języku (dramat, literatura, poezja, wykłady) - jest wiadomość, jest wiedza i sekret o moralności historii i ludziach - cywilizacji.

Współczesna era połączyła moralność z patriotyzmem. Biblia, Ewangelia wpłynęła, ukształtowała w pewnej mierze i w pewnym zasięgu kultury świata, dlatego mówimy chrześcijaństwo, mówimy kultura chrześcijańska. Patriotyzm trwa z człowiekiem równocześnie - równocześnie z jego życiem. Tak długo, jak człowiek jest na ziemi, tak długo jest/ będzie patriotyzm z nim zawsze. Patriotyzm uczy kochać i szanować naród, uczy kochać i szanować człowieka – każdego człowieka. John Paweł II nauczył nas tego. Teraz uczy nas Benedykt XVI. Polska w roku 2011 w maju ma rocznicę 220 lat konstytucji. To była pierwsza konstytucja Polski – naszego państwa: to 3 maj 1791r. To była w Europie pierwsza konstytucja i to była druga konstytucja na świecie- drugie miejsce za USA. To był nasz patriotyczny pokojowy zryw dla dobra Polski.

2011 r. 1 maja była uroczysta Beatyfikacja w Rzymie Jana Pawła II. On był najwybitniejszym Polakiem - Synem Naszej Ojczyzny. On - Papież, był przykładem, wzorem dla nas - Rodaków i Wszystkich ludzi w świecie. On wyjaśniał i uczył, co to jest – „ojczyzna Boga” i ta ojczyzna na ziemi. On nauczył Wszystkich Ludzi jak żyć dobrze, moralnie i pracować dla ojczyzny. Dał przykład swoim życiem jak rozwijać się i wzrastać ciągle w człowieczeństwie – być lepszym człowiekiem. Ważny jest przykład życia, ważne są słowa, ważny jest język pisany - język myśli (meta-język). Sztuki, literatura, poezja uczą człowieka. To jest przekaz wielkiej moralnej syntezy. Polska ma piękną poezję. Poeci w historii Polski pisali o Bogu, o honorze, o Ojczyźnie. Jeżeli Bóg będzie w życiu ludzi - w „rytmie ich życia” to moralność i patriotyzm zawsze da piękno i dobro.

SUMMARY

The god and the Honour and the Motherland - three words, three symbols - the most valuable synthesis of idea of Polish patriotism. These the inseparable report and the deepest synthesis creating and sense of the man's life these three words - these three notions. With triad of words: This God - honour - Motherland - can not be dispute, then it can not be discussion. She is. She lives, this lasts then... Then light, this shows demonstrations then, this clears up in man's heart then. These three notions tell and they explain that these are the value of humanism. Ancient Greeks' philosopher, they left us the present of thought and ethics. Time understanding from it from them formulates word be-

gins understanding motherland, word common good, word patriotism. They distance for now - modern era of civilization the written language – the „metalanguage”. This is very important and wise matter. In written language (the dramas, literature, poetry the, lectures) - the message is in him - the knowledge and the secret about morality of history and the men.

Modern era mixed, morality was with patriotism the man of success. The Bible, Gospel influenced, shaped in sure measure, in sure range of culture of world. We tell Christianity, we tell Christians' culture. Patriotism lasts with man simultaneously - simultaneously with his life. Until man on the ground is to patriotism with him will be always. Patriotism teaches to love and to respect the nation of someone, patriotism teaches to love and to respect different nations. John Paweł II taught us about this it. Now teaches us Benedykt XVI. Poland in year 2011 in May has the anniversaries 220 years of constitution. This was first constitution of you Polish. This was Constitution 3

May 1791r. This was in Europe first constitution and this was on world second place for constitution of USA. This was for motherland Poles's great patriotic work.

1 May 2011r. John's Pawła II ceremony - beatification. This was in Rome. He was the most prominent Pole - Son of Our Motherland. He - Pope, he was example and he taught - us, Countrymen and All men in world. He explained, he translated word motherland – „God's motherland”. He translated what this motherland it is on the ground. He taught All Men how living well and to work practically. He was how model. He example gave life Soim, as to unroll and to unroll steels, to to, to to be better man. The important example of life is, important words are important is writing - metalanguage. Poetry teaches also. Poland has beautiful poetry. Poets in history wrote about God, they wrote about honour they wrote about Motherland. If God will be in men's life this life will be good, this will be moral then.

„Bóg rozmawia z każdym i każdemu ma wiele do powiedzenia, choćby to był człowiek biedny, nieszczęśliwy, tonący w swoim maluczkiem, ciasnym życiu. Bo każdego człowieka chce podnieść, oczyścić i wywyższyć”.

(S. Wyszyński)